

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Ústav lingvistiky a ugrofinistiky

Posudek vedoucího na bakalářskou práci Nikolý Ludlové

Fonologický popis jihocentrální romské variety obce Velký Krtůš

Roztoky, 20. června 2009

Posuzovaná práce je poměrně detailním nářečně-komparativním popisem **fonologie** jedné konkrétní, dosud nepopsané, variety romštiny. Je založena na samostatné **terénní lingvistické práci** autorky a vychází z dat elicitovaných pomocí standardizovaného dialektologického dotazníku i z nahrávek spontánních textů.

Tak jako mnoho romistických deskriptivních studií je posuzovaná práce popisem **idiolektu** jediné rodilé mluvčí romštiny. Autorka explicitně a podrobně reflektuje jazykovou historii své konzultantky a upozorňuje na možnou nereprezentativnost jejího idiolektu pro romskou varietu dané lokality; vzhledem k tomu, že v mnoha oddílech používá i data z blízkce příbuzných variet romštiny, daří se jí v některých případech odlišit rysy charakteristické pro danou lokalitu od rysů vlastních pouze konzultantčinu idiolektu.

K větší přehlednosti práce by přispěl **obsah**, který – přinejmenším ve verzi, kterou jsem měl k dispozici – není uveden; níže uvádím členění hlavního oddílu. Oddíly 2.1–3 jsou v zásadě synchronní; v oddílu 2.2 by bylo vhodné explicitněji odlišit variantnost alofonickou od morfonologické (alomorfické). Oddíly 2.4–6 jsou pak převážně diachronní; zde si lze představit i vhodnější strukturaci textu a výstižnější názvy pro některé oddíly (zvl. 2.6).

2 Fonologie a morfonologie

- 2.1 Inventář fonémů; Transkripce a ortografie
- 2.2 Syntagmatické změny realizací fonémů
 - 2.2.1 Ztráta aspirace
 - 2.2.2 Ztráta znělosti
 - 2.2.3 Znělost vs vokalizace fonému /v/
 - 2.2.4 Vsunutí fonému /k/
 - 2.2.5 Palatalizace dentály /n/ před formantem perfekta
 - 2.2.6 Elize
 - 2.2.7 Kontrakce
 - 2.2.8 Redukce konsonantické skupiny -št
- 2.3 Suprasegmentální rysy
- 2.4 Vývoj fonologického systému romštiny
 - 2.4.1 Nejstarší fonologické změny
- 2.5 Změny fonologického systému podmíněné jazykovým kontaktem
 - 2.5.1 Ztráty fonémů
 - 2.5.2 Vznik distinktivní fonologické délky
 - 2.5.3 Vznik morfoloicky podmíněných palátál
- 2.6 Popis fonologického systému
 - 2.6.1 Konsonanty
 - 2.6.1.1 Palátály a palatalizace
 - 2.6.1.2 Ztráta uvulární frikatívy
 - 2.6.1.3 Absence -s a -n na konci slova
 - 2.6.1.4 Tzv. s-aspirace
 - 2.6.1.5 Sibilanty
 - 2.6.1.6 Gemináty
 - 2.6.2 Vokály
 - 2.6.2.1 Vokalická kvalita

S ohledem na zpracovávané téma, fonologii určité jazykové variety, je práce značně **výběrová**; některé otázky synchronní fonologie (např. struktura slabiky) nejsou vůbec zmíněny. Práce do značné míry sleduje formát nářečně-komparativní práce Elšík et al. 1999; autorka pravidelně parafrázuje, co k dané struktuře nebo změně tato práce uvádí, a pak popisuje a ilustruje, jak je daná struktura nebo změna realizována v jí analyzované varietě. Pozitivem tohoto způsobu zpracování dat je snadné zařazení variety do kontextu ostatních jihocentrálních dialektů. Některé pododdíly (např. 2.6.1.4) však sestávají převážně z oněch **parafrází**. Na tomto místě je třeba také podotknout, že některá tvrzení v Elšík et al. 1999 jsou už dnes – po získání mnoha dalších, dosud nepublikovaných, dat z jihocentrálních dialektů romštiny – překonána. Autorka k tomu chvályhodně sama dospívá při komparativní analýze sufixu vokativu plurálu (s. 59).

Posuzovaná práce obsahuje některé faktické a analytické chyby, zavádějící formulace, nevhodné termíny a ortografické a stylistické **nedostatky**. Namátkou: jasnější vysvětlení by slušelo autorčinu tvrzení o problematičnosti analyzovaných dat proto, že „nezachycují současný stav jazyka“ – následující věta totiž zní „[m]ateriál pro fonologický rozbor jsem zaznamenávala v období červenec 2006 až červen 2009“ (s. 7); v jihocentrálním dialektu těžko najdeme xenoklitickou podobu adjektiva, srov. *Ungriko Romni* místo *Ungriki* (s. 9); označení „L1“ pro slovenštinu by – proti smyslu textu – implikovalo, že jde o rodný jazyk (s. 11); formulace „[m]luví romštiny se z místa svého původu, tj. [i]ndického subkontinentu, rozptýlili do ostatních částí Asie (dnes zejména střední východ a centrální Asie), do Evropy, severní Afriky a v novodobých migračních vlnách i na americký a australský kontinent“ je v rozporu se současným stavem poznání o migracích mluvčích romštiny – citovaná práce byla zvolena nevhodně (s. 15); termín *ahi*-dialekty vychází ze sufixu imperfekta, nikoli perfekta (s. 16); lexém *šúžo* „čistý“ nepatří ke starým výpůjčkám (s. 21); k vokalizaci /v/ dochází obecně ve slabičné kódě, nikoli jen v pozici na konci slova nebo mezi vokálem a velárou /k/ (s. 26); popis konzervativního přízvučného vzorce jakožto ultimativního vyžaduje další kvalifikaci, totiž, že jde o poslední slabiku *před* aglutinací některých morfologických formantů (s. 34); důraz > přízvuk (s. 34); lexém *televízija* není přejímkou z maďarštiny, nýbrž ze slovenštiny (s. 41); není jasné, resp. není uveden argument, proč by gemináty v maďarských přejímkách nemohly mít fonologickou platnost (s. 46); lexém *řhil* „másló“ nevychází z jotovaného tvaru **kjhil*, nýbrž z **khil* (s. 47); jihocentrální lexém *hulav-* „česat“ nelze odvozovat od severocentrálního (*u*)*xan-*, jde o dvě odlišná etyma (s. 55); délka vokálů je ve většině severocentrálních dialektů fonologická (s. 66); kontrakci u zájmen *valasavo* a *asavo* nelze přisuzovat vlivu maďarštiny (s. 68).

Přínos práce zcela jistě nad uvedenými nedostatky převažuje. Je potřeba znovu zdůraznit, že objektovým jazykem je dosud nepopsaný dialekt romštiny, jehož popis je tak sám o sobě hodnotným příspěvkem k dokumentaci a dialektologii romštiny. Bakalářskou práci N. Ludlové vzhledem k jejímu odbornému přínosu a splnění většiny standardů kladených na daný typ odborného žánru **doporučuji** k obhajobě. Navrhuji hodnocení „výborně“ nebo „velmi dobře“, a to podle průběhu samotné obhajoby.

Mgr. Viktor Elšík, Ph.D.
ÚLUG FF UK